МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Державний біотехнологічний університет

Факультет управління торговельно-підприємницькою та митною діяльністю

"Затверджую"
Завідувач кафедри торгівлі,
готельно-ресторанної та митної
справи

_____(Д.М. Одарченко)
(підпис) (прізвище та ініціали)

" 01" вересня 2025р.

Кафедра торгівлі готельно-ресторанної та митної справи

РОБОЧА ПРОГРАМА

НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОКПП 21 «Підприємництво»

(шифр і назва навчальної дисципліни)

Рівень вищої освіти бакалавр
(назва)

Галузь знань D «Бізнес, адміністрування та право»
(шифр і назва)

Спеціальність D5 «Маркетинг»
(шифр і назва)

Освітня програма «Маркетинг»
(назва)

Харків – 2025р.

Укладачі: к.е.н., доцент, Хлопоніна-Гнатенко О.І.
(вчене звання, посада, прізвище та ініціали)

Робоча програма навчальної дисципліни схвалена на розширеному засіданнікафедри торгівлі, готельно-ресторанної та митної справи

Протокол від: "01"вересня 2025 року № 1

Робочу програму погоджено

Гарант освітньої програми «Маркетинг»
(назва ОПП)

«01» вересня 2025 року ( ) К.С. Олініченко
(підпис) (прізвище та ініціали)

Подовжено термін дії до:

"____"_____20____р. протокол від №_____від "_____" _____20__р.завідува
(назва кафедри) (підпис) (прізвище та ініціали)

"____"_____20____р. протокол від №_____від "_____" _____20__р.завідува
(назва кафедри) (підпис) (прізвище та ініціали)

"____"_____20____р. протокол від №_____від "_____" _____20__р.завідува
(назва кафедри) (підпис) (прізвище та ініціали)

1. Опис навчальної дисципліни

<table>
<tr><td rowspan="2">Найменування показників</td><td colspan="2">Характеристика навчальної дисципліни</td></tr>
<tr><td>денна форма навчання</td><td>заочна форма навчання</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Кількість кредитів – 4</td><td colspan="2">Статус дисципліни:</td></tr>
<tr><td colspan="2">обов'язкова</td></tr>
<tr><td rowspan="3">Розділ – 2</td><td colspan="2">Рік підготовки:</td></tr>
<tr><td><u>4-й</u></td><td><u>4-й</u></td></tr>
<tr><td colspan="2">Семестр</td></tr>
<tr><td rowspan="10">Загальна кількість годин – 120</td><td>8-й</td><td>8-й</td></tr>
<tr><td colspan="2">Лекції</td></tr>
<tr><td>30 год.</td><td>6 год.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Практичні, (семінарські)</td></tr>
<tr><td>30 год.</td><td>6 год.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Лабораторні</td></tr>
<tr><td>-</td><td>-</td></tr>
<tr><td colspan="2">Самостійна робота</td></tr>
<tr><td>60 год.</td><td>108 год.</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Тижневих годин для денної форми навчання:
аудиторних – 4;
самостійної роботи здобувача – 4</td><td colspan="2">Вид контролю:</td></tr>
<tr><td>іспит</td><td>іспит</td></tr>
</table>

2. Мета і завдання дисципліни

Метою дисципліни «Підприємництво» є формування у здобувачів теоретичних знань та практичних навичок щодо розвитку підприємницької діяльності, формування розуміння концептуальних основ системного управління підприємствами; знання історичних тенденцій і закономірностей розвитку підприємництва.

Завдання вивчення дисципліни полягають у формуванні у здобувачів необхідних знань з основних принципів і законів підприємництва, вивчення методів організації підприємницької діяльності та організації власної справи, набуття навичок планування та організації підприємницької діяльності.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є процеси і методи планування, організації, контролю та оцінювання ефективності підприємницької діяльності.

Базовими дисциплінами для успішного засвоєння програмного матеріалу дисципліни є «Економічна теорія (мікро, макро)» «Фундаментальний маркетинг», «Менеджмент».

Згідно з ОПП у результаті вивчення дисципліни у здобувача формуються:

Інтегральна компетентність:

Здатність вирішувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері маркетингової діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування відповідних теорій та методів маркетингу і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності:

ЗК4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК5. Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов’язків.

ЗК12. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

Дана навчальна дисципліна забезпечує формування таких програмних результатів навчання:

Р8. Застосовувати інноваційні підходи щодо провадження маркетингової діяльності ринкового суб’єкта, гнучко адаптуватися до змін маркетингового середовища.

Р11. Демонструвати вміння застосовувати міждисциплінарний підхід та здійснювати маркетингові функції ринкового суб’єкта.

Р12. Виявляти навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань, бути критичним і самокритичним.

Р13. Відповідати за результати своєї діяльності, виявляти навички підприємницької та управлінської ініціативи.

Р14. Виконувати функціональні обов’язки в групі, пропонувати обґрунтовані маркетингові рішення.

Р16. Відповідати вимогам, які висуваються до сучасного маркетолога, підвищувати рівень особистої професійної підготовки.

3. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Економічна сутність, особливості організації та розвитку підприємництва.

Історія розвитку підприємництва. Сутність та роль підприємницької діяльності в суспільстві. Основні функції підприємництва. Суб'єкти та об'єкти підприємницької діяльності.

Рекомендована література: 1,2,3,4,5,6,7,8,11

Тема 2. Правові засади функціонування підприємництва.

Сутність державного регулювання підприємництва. Правова база розвитку підприємництва. Прямі та непрямі методи регулювання. Обмеження в підприємницькій діяльності. Стандартизація і сертифікація. Державна підтримка підприємництва. Державні та міжнародні організації, що сприяють розвитку підприємництва.

Рекомендована література: 1,2,3,4,5,6,7,8,12

Тема 3. Організаційно-правові форми підприємництва в Україні.

Правові, фінансово-економічні, організаційно-управлінські ознаки суб'єктів підприємництва. Приватне підприємництво як найбільш поширена форма ведення малого бізнесу. Фермерські господарства. Державні підприємства. Господарські товариства, їх види, відмінності у процедурі відкриття та функціонування. Об'єднання підприємств (корпорації, концерни, консорціуми, асоціації, альянси, синдикати, промислово-фінансові групи).

Рекомендована література: 1,2,3,4,5,6,7,8,11

Тема 4. Мотиваційна модель підприємництва.

Основні вимоги до майбутнього підприємця (вимоги до фахової підготовки, організаційні характеристики, психологічні характеристики). Основні чинники мотивації до підприємництва. Трансформація потреб та запитів підприємців у мотивацію та реальну діяльність. Етапи і складові підприємницької діяльності. Життєвий цикл підприємництва.

Рекомендована література: 1,2,3,4,5,8,9

Тема 5. Процеси створення та припинення підприємницької діяльності.

Державна реєстрація суб'єкта підприємництва - фізичної та юридичної особи. Порядок формування статутного фонду. Дозволи та погодження для початку підприємницької діяльності. Ліцензування. Ліквідація та банкрутство суб'єкта підприємництва. Санація суб'єкта підприємництва. Правове припинення підприємницької діяльності. Оцінювання та продаж власної справи.

Рекомендована література: 1,2,3,4,5,6,7,8,9,11

Тема 6. Бізнес-планування в підприємництві.

Поняття про бізнес-план реалізації підприємницької ідеї. Процес розроблення бізнес-плану та етапи його реалізації. Визначення і класифікація фондів міжнародної технічної допомоги для реалізації бізнес-планів

Поняття про стратегічний та оперативний план розвитку підприємницької діяльності. Ключові підходи та критерії формування планів.

Рекомендована література: 1,2,3,4,5, 8,9,12

Тема 7. Оподаткування у підприємницькій діяльності.

Сутність податкової системи, її структура. Види податків за різними ознаками. Податок на додану вартість. Акцизний збір. Ввізне та вивізне мито. Податок на прибуток. Оподаткування сільськогосподарських угідь. Єдиний податок суб'єкта малого бізнесу. Фіксований сільськогосподарський податок. Обов'язкові платежі та збори.

Рекомендована література: 1,2,3,4,5,8,10, 11, 13

Тема 8. Ризики у підприємницькій діяльності.

Функціонування підприємства в умовах ризику. Внутрішнє і зовнішнє середовище господарювання. Поняття ризику і його різновиди. Сутність ризику і причини його виникнення. Основні риси ризику. Специфіка управління ризиками у підприємницькій діяльності

Рекомендована література: 1,2,3,4,5,8,9,10

Тема 9. Економічна ефективність підприємницької діяльності.

Поняття витрат підприємницької діяльності. Постійні та змінні витрати. Методика розрахунку рівня беззбитковості діяльності. Методи розрахунку витрат.

Ціноутворення в підприємництві. Стратегії та методи ціноутворення. Види цін. Поняття доходу та прибутку суб'єкту підприємництва. Показники оцінювання ефективності підприємницької діяльності.

Рекомендована література: 1,2,3,4,5, 8,10,11

Тема 10. Фінансування підприємницької діяльності.

Джерела фінансових ресурсів підприємництва, їх порівняльна характеристика. Внутрішні джерела фінансування. Основні форми зовнішнього фінансування бізнесу. Способи залучення інвестора. Лізинг. Кредитування та його види. Особливості надання мікрокредитів суб'єктам підприємництва.

Рекомендована література: 1,2,3,4,5,8,10,13

Тема 11. Маркетингові інструменти підтримки підприємницької діяльності.

Поняття, значення та види маркетингових інструментів підтримки підприємницької діяльності. Маркетингові комунікації. Реклама. Нові методи збуту товарів: Internet-комерція, реалізація товарів за каталогами, виставкова діяльність, маркетплейс.

Рекомендована література: 1,2,3,4,5, 8,9,10,12

4. Структура навчальної дисципліни

Назва розділів та тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	Загальний обсяг	аудиторних				Самостійна робота	Загальний обсяг	аудиторних				Самостійна робота
		усього	в тому числі					усього	в тому числі			
			лекції	лабораторні	практичні				лекції	лабораторні	практичні	
Тема1. Економічна сутність, особливості організації та розвитку підприємництва.	10	4	2		2	4	11		1			10
Тема2. Правові засади підприємництва.	10	4	2		2	6	12	2	1		1	10
Тема3. Організаційно-правові форми підприємництва в Україні.	8	4	2		2	4	11	1				10
Тема4.Мотиваційна модель підприємництва.	10	4	2		2	4	8					8
Тема5. Процеси створення та припинення підприємницької діяльності.	12	8	4		4	6	12	2	1		1	10
Тема 6. Бізнес-планування в підприємництві.	16	8	4		4	8	12	2	1		1	10
Тема7.Оподаткування у підприємницькій діяльності.	10	4	2		2	6	12	2	1		1	10
Тема 8. Ризики у підприємницькій діяльності.	10	4	2		2	6	10					10
Тема 9. Економічна ефективність підприємницької діяльності.	12	8	4		4	6	11		1			10
Тема10. Фінансування підприємницької діяльності	8	4	2		2	4	11	1			1	10

Тема11. Маркетингові інструменти підтримки підприємницької діяльності	12	8	4		4	6	12	2	1		1	10
Всього годин	120	60	30		30	60	120	12	6		6	108

5. Семінарські заняття

№ з/п	Назва теми заняття	Кількість годин	
		д/ф	з/ф
	Не передбачено		
	Разом		

6. Практичні заняття

№ з/п	Назва теми заняття	Кількість годин	
		д/ф	з/ф
1.	Теоретичні основи підприємництва.	2	1
2.	Види та форми підприємницької діяльності.	2	1
3.	Організаційно-правові форми підприємництва в Україні	4	
4.	Реєстрація власної справи у державних органах	4	1
5.	Функціонування структур малого підприємництва	2	1
6.	Економічні та неекономічні чинники успіху бізнес-планування підприємницької діяльності.	4	1
7.	Види податків за різними ознаками. Обов'язкові платежі та збори.	4	
8.	Ризик як рушійна сила підприємництва Види ризиків.	2	1
9.	Ділова активність підприємства.	2	
10.	Види витрат. Методи розрахунку витрат.	2	
11.	Нові методи збуту товарів: Internet-комерція, реалізація товарів за каталогами, виставкова діяльність, маркетплейс	4	1
	Разом	30	6

7. Лабораторні заняття

№ з/п	Назва теми заняття	Кількість годин	
		д/ф	з/ф
	Не передбачено		
	Разом		

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		д/ф	з/ф
1.	Досвід регулювання підприємницької діяльності у провідних державах світу	6	10
2.	Державне регулювання підприємницької діяльності.	6	10

3.	Мотиваційний механізм підприємництва, його складові.	4	10
4.	Стратегія і тактика успішної підприємницької діяльності.	6	10
5.	Фактори успіху малого підприємництва.	4	10
6.	Оподаткування як інструмент регулювання підприємництва в Україні.	6	10
7.	Нейтралізація та мінімізація ризиків у підприємництві.	6	10
8.	Шлях від підприємницької ідеї до успіху.	4	10
9.	Цінова політика підприємства та методи ціноутворення.	6	10
10.	Товарна політика як інструмент підтримки підприємницької діяльності.	6	10
11.	Маркетингові комунікації в системі підтримки підприємництва.	6	8
	Разом	60	108

9. Методи навчання

Пояснювальна лекція – словесний метод навчання

Вступна бесіда – словесний метод навчання, що передбачає запитання-відповіді і проводиться як підготовка до практичного заняття.

Репродуктивна бесіда – словесний метод навчання, який спрямований на відтворення раніше засвоєного матеріалу.

Евристична бесіда – словесний метод навчання, , в якому викладач за допомогою запитань скеровує студентів на формування нових понять, висновків, правил, використовуючи одержані знання, спостереження.

Дослідницька робота – практичний метод навчання, коли студентам дається завдання, яке вони вирішують самостійно.

Контрольна бесіда – словесний метод навчання, який використовується для перевірки засвоєних знань.

10. Методи контролю

Організаційною складовою освітнього процесу є контроль рівня знань. Під час вивчення дисципліни «Підприємництво» застосовуються поточний, проміжний та підсумковий контроль знань. Усі ці види контролю тісно взаємопов ′ язані та організуються так, щоб стимулювати ефективність самостійної роботи та забезпечити об ′ єктивність оцінювання рівня знань здобувачів. При цьому враховуються види занять, передбачених навчальним планом: лекційний матеріал, практичні заняття, самостійна робота. Перевірка та оцінка знань здобувачів з дисципліни може проводитися декількома методами.

1. Поточний контроль. Оцінювання знань здобувачів проводиться під час практичного заняття.

2. Проміжний контроль. Проведення підсумкових письмових тестових контрольних робіт за окремими темами дисципліни.

3. Підсумковий контроль. Контроль знань здобувачів здійснюється у процесі екзамену.

Система оцінювання під час лекцій передбачає активність здобувача, відповіді на проблемні питання, наявність конспекту.

При оцінюванні виконання практичних занять здобувачів особлива увага приділяється якості та самостійності виконання.

Перевірка самостійної роботи здобувача проводиться під час практичних занять і додатково оцінюється залежно від кількості матеріалу, що винесений на самостійне вивчення.

Під час підсумкового контролю здобувач повинен набрати від 20 до 40 балів.

При оцінюванні знань здобувачів у процесі проведення підсумкового контролю враховуються наступні якісні показники відповідей:

- глибина (згідно з вивченим теоретичним узагальненням),
- свідомість (уміння застосувати інформацію),
- повнота (узгодженість обсягу програми та інформації підручників).

Вивчення дисципліни відбувається протягом двох семестрів. Підсумковий контроль з дисципліни проводиться наприкінці семестру у формі екзамену і здобувач може набрати протягом семестру в точках контролю до 60 балів включно.

11. Розподіл балів, які отримують здобувачі

Поточне тестування та самостійна робота											Всього балів	
											За підсумками розділів	Екзамен
Т 1	Т 2	Т 3	Т 4	Т 5	Т 6	Т 7	Т 8	Т 9	Т 10	Т 11	**60**	**40**
5	5	5	5	5	8	8	5	5	5	4		
Загальна рейтингова оцінка											**0-100**	

12. Шкала: національна та ECTS і критерії оцінювання до визначення рівня знань і навичок

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D	задовільно	
60 – 63	E		
35 – 59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання

0 – 34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

Критерії оцінювання:

1) «Відмінно» (90-100 балів) – здобувач виявляє всебічні системні і глибокі знання програмного матеріалу, вільно оперує матеріалом, чітко володіє понятійним апаратом, уміє аналізувати і робити висновки;

2) «Дуже добре» (82-89 бали) – здобувач виявляє широкий професійний кругозір, уміння логічно мислити, виявляє достатньо системне і глибоке знання програмного матеріалу, чітко володіє понятійним апаратом, проте у відповідях допускаються окремі неточності, які не змінюють суті питання.

3) «Добре» (74-81 бали) – здобувач виявляє достатньо глибоке знання програмного матеріалу, володіє понятійним апаратом, вміє аргументувати свої відповіді, проте у відповідях допускаються неточності, які впливають на чіткість.

4) «Задовільно» (64-73 бали) – здобувач виявляє не достатньо глибоке знання програмного матеріалу, в основному володіє основним понятійним апаратом, але допускає принципові помилки;

5) «Достатньо» (60-63 бали) – здобувач виявляє слабкі знання, у відповідях не точно формулює причинно-наслідкові зв'язки між явищами і процесами, оперування фактами відбувається на рівні запам'ятовування, допускаються значні помилки.

6) «Незадовільно» (35-59 бали) – здобувач виявляє значні прогалини в знаннях основного програмного матеріалу, у володінні окремими поняттями, не знає більшої частини фактичного матеріалу, не вміє встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між явищами і процесами, завчивши матеріал без його усвідомлення.

7) «Не зараховано» (0-34 бали) – здобувач не розуміє суті питань, виявляє прогалини в знаннях основного навчального матеріалу, допускає принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань, що свідчить про необхідність обов’язкового повторного вивчення дисципліни.

13. Методичне забезпечення

1. Підприємництво: опорний конспект лекцій для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 07 «Управління та адміністрування» [Електронний ресурс] / ДБТУ; уклад.: О.І. Хлопоніна-Гнатенко – Харків, 2024. – 90 с.

2. Підприємництво: методичні вказівки для проведення практичних занять для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 07 «Управління та адміністрування» / Хлопоніна-Гнатенко О.І., Калєнік К.В.– Харків: ХНТУСГ імені Петра Василенка, 2024 – 47с.

3. Збірник тестів підсумкового контролю з дисципліни «Підприємництво» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 07 «Управління та адміністрування» [Електронний ресурс] [Електронний ресурс] / ДБТУ; уклад.: Хлопоніна-Гнатенко О.І. – Харків, 2024. – 35 с.

14. Рекомендована література

Основна література

1. Основи підприємництва: теорія і практикум. Навч. посібник / Воронкова В.Г., Белінченко А.Г., Желябін В.О., ТОВ «Магнолія 2006» 2023. - 455с.
2. Підприємництво : підручник / І.В. Гонтарева. – Харків : ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2021. – 392 с.
3. Підприємництво: питання теорії та практики. Навч. посібник / Гіржева О.М., Хлопоніна-Гнатенко О.І., Ряснянська А.М., [та ін.] ХНТУСГ ТОВ «Смугаста типографія» 2020. - 384с.
4. Економіка підприємства: навч. посіб. / Н. В. Шандова, Н. В. Мєшкова-Кравченко, С. А. Латкіна. – Херсон: Книжкове видавництво ФОП Вишемирський В. С., 2021. – 336 с.
5. Основи підприємництва і торгівлі: від класики до диджиталізації: навчальний посібник / Л. О. Болтянська, Г. М. Завадських, О. І. Лисак, В. М. Тебенко; ТДАТУ. – Запоріжжя, 2025. – 320с.

Допоміжна література

6. Про підприємництво: Закон України // Відомості Верховної Ради України. 1991, №14.
7. Про підприємства в Україні: Закон України від 27 березня 1991 р.//ВВР.-1991р. - №5.
8. Основи підприємництва: Підручник / Біляк Т.О., Бірюченко С.Ю., Бужимська К.О., та ін. ; під заг. ред. Н.В. Валінкевич. – Житомир : ЖДТУ, 2019. – 493 с.
9. Підприємництво : підручник / С. В. Панченко, В. Л. Дикань, О. В. Шраменко [та ін.]. – Харків : УкрДУЗТ, 2018. – Ч. 1. Теоретичні основи організації підприємницької діяльності. – 241 с.
10. Економіка і фінанси підприємства Практикум / За ред. А.В. Непрана. Гіржева О.М., Литвинов А.І., Хлопоніна-Гнатенко О.І. [та ін.] – Х.: Видавництво Іванченка І.С., 2021. – 429 с.
11. Економіка підприємства: навчальний посібник / О.І. Лисак, Л.О. Андрєєва, Л.О. Болтянська .- Мелітополь: Люкс, 2020. – 272 с.
12. Конкурентоспроможність підприємства: Підручник / П. Юхименко.- ТОВ «Видавництво "Центр навчальної літератури"», 2020. – 320 с.
13. Фінанси підприємств: Підручник / Н. Мельничук, О. Непочатенко.- ТОВ «Видавництво "Центр навчальної літератури"», 2019. – 504 с.

15 Електронні інформаційні ресурси

14. Електронні ресурси Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського URL: http://www.nbuv.gov.ua/node/2116
15. Наукова бібліотека ДБТУ. URL: https://library.btu.kharkov.ua/

16. Зміни і доповнення

(до методичного забезпечення та рекомендованої літератури)

Що вилучається з робочої програми	Що вводиться в робочу програму	Дата розгляду кафедрою